

Prof. dr. Rob G.H.H. Nelissen
voorzitter

 **NEDERLANDSE
ORTHOPAEDISCHE
VERENIGING | NOV**

Jaarrede

2016

**Transparantie gekanteld:
Kwaliteit, een waardevol geheim**

Jaarrede 2016
Prof. dr. Rob G.H.H. Nelissen
voorzitter Nederlandse Orthopaedische Vereniging
Transparantie gekanteld:
Kwaliteit, een waardevol geheim

© 2016 Nederlandse Orthopaedische Vereniging (NOV)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de NOV.

Uitgegeven door:
Nederlandse Orthopaedische Vereniging (NOV)
Bruistensingel 216
5232 AD 's-Hertogenbosch
T +31 (0)73 700 34 10
nov@orthopeden.org
www.orthopeden.org
www.zorgvoorbeweging.nl
www.mijnheupprothese.nl
www.mijnknieprothese.nl

Vormgeving: Graaf Lakerveld Vormgeving, Culemborg
Fotografie: Werry Crone, Vleuten
Druk: Drukkerij Damen, Werkendam

Prof. dr. Rob G.H.H. Nelissen
voorzitter Nederlandse Orthopaedische Vereniging

Jaarrede 2016

**Uitgesproken op 29 januari 2016,
tijdens het NOV Jaarcongres in 's-Hertogenbosch
(Alleen de uitgesproken tekst geldt)**

**Transparantie gekanteld:
Kwaliteit, een waardevol geheim**

**NEDERLANDSE
ORTHOPAEDISCHE
VERENIGING | NOV**

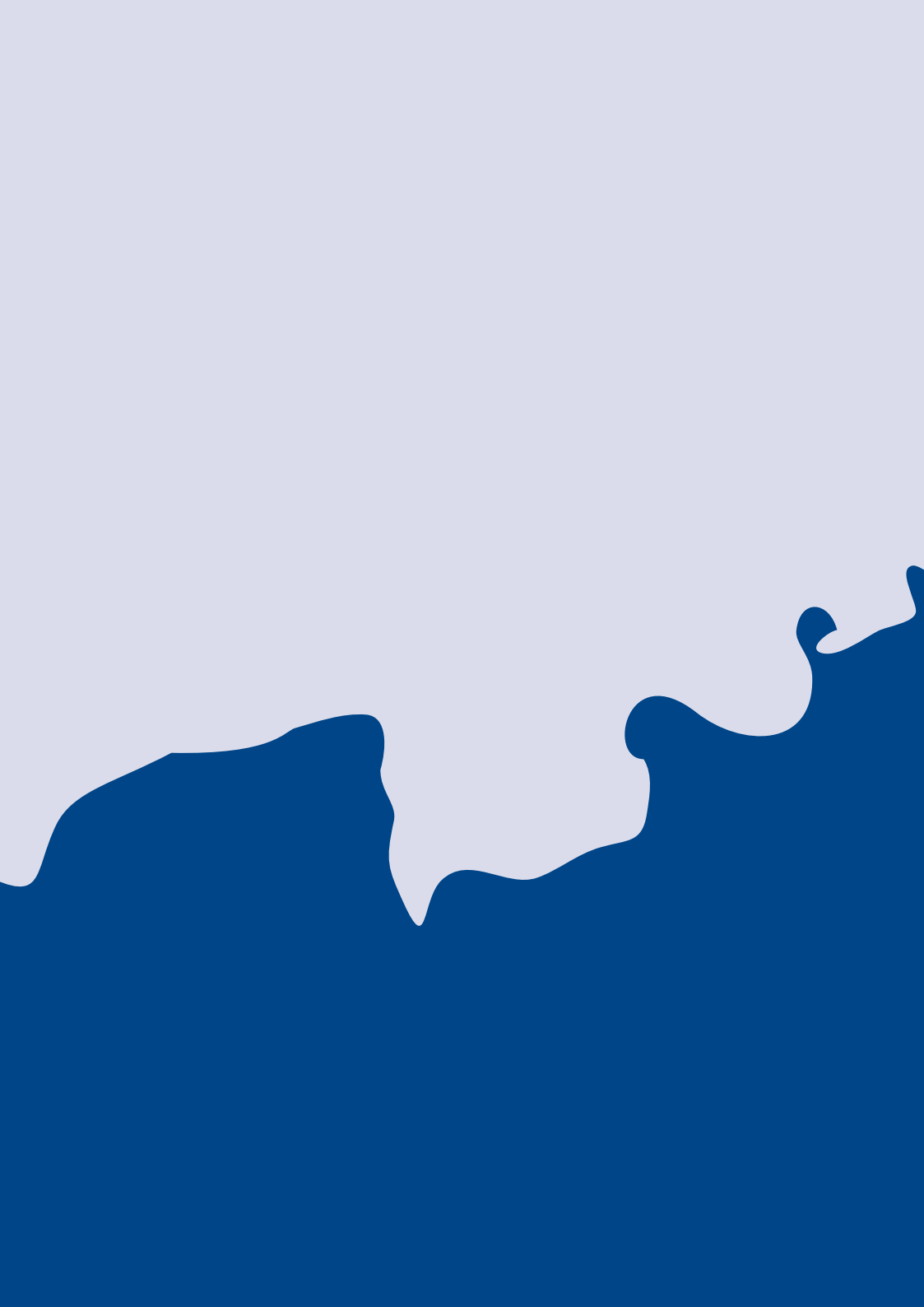
Zeer geachte ereleden, leden van verdienste, Gasten, Collega-leden van de NOV,

Hoe staat het nu met onze 118-jarige vereniging; de leeftijd schrijdt voort 'but we are still alive and kicking'. Waardoor komt dat? Dat komt doordat wij steeds in beweging zijn; *cogito ergo sum* kan immers alleen dankzij *moveo ergo sum*.

Mijn eerste twee jaren in het NOV-bestuur, als vicevoorzitter en lid van de Commissie Kwaliteit, waren energiek met mooie uitdagingen. De Agenda Zorgevaluatie Orthopedie staat goed op de kaart dankzij u en een aantal van u is, van Nijmegen tot Groningen en van Veldhoven tot Amsterdam, al bezig projecten uit te werken. De LROI draait ook op volle toeren en heeft reeds een aantal kwaliteitsvoordelen laten zien voor onze patiënten; ook ten opzichte van andere registers – qua grootte staan we wereldwijd op de derde plaats.

Er is dus genoeg ambitie en dat is mooi.

Toch wil ik u meenemen op een kritische vogelvlucht over en door het zorgland, waar meningen soms hoogtij vieren en waar waarden voor

de patiënt soms ver te zoeken zijn. Dit komt soms door onze blik vanuit de binnenwereld van het medisch bedrijf of de microkosmos van een afdeling orthopedie, soms komt het door de buitenwereld, die vaak een andere kijk heeft en onze blinde vlek benoemt. 'Clangedrag' heet dat bij chimpansees, aldus primatoloog Frans de Waal: goed zijn voor de eigen clan, maar moordlustig naar de andere clan. Het grootste verschil tussen de chimpansees en ons is in ieder geval de zichtbare haargroei. Het thema 'Kwaliteit' of 'Perceptie van Kwaliteit' bekijken vanuit het oogpunt van 'wij' en 'zij' lijkt onterecht. Of toch niet?

Vijfhonderd jaar geleden was het een *memento mori* voor Jeroen van Aken, ook hij beschreef een perceptie van hoe hij zijn buiten- en binnenwereld zag. Jeroen van Aken? Hij is beter bekend als Jheronimus Bosch. Vijfhonderd jaar geleden stierf hij. Hij is bekend om zijn fantastische voorstellingen van de maatschappij, die hij schilderde zoals hij de maatschappij zag, beïnvloed door zijn levenservaringen. Zijn Tuin de Lusten, het schijnparadijs zonder kennis van goed en kwaad, is een mooie metafoor voor de diversiteit aan kwaliteit van orthopedische zorg. *'Diversiteit' is de kracht van ons vak, maar heeft ook effect op hoe anderen ons zien. De structuur van de orthopedische boom is ook een metafoor voor kwaliteit.*

Hoe kijkt de buitenwereld naar ons?

U kent de topscorelijsten: de overheadkosten van de Nederlandse ziekenhuizen waren in 2011 20%; alleen in de VS waren ze hoger (25%, ref.: Eelke van Ark). Daarentegen liggen in Nederland de uitgaven voor curatieve zorg net onder het OESO-gemiddelde (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling). Nog zo een waar u echt warm van wordt: het vertrouwen van de bevolking in ons ten opzichte van andere (zorg)professionals: het hoogst scoort de EHBO-medewerker (95%), dan de verpleging (94%) en de medisch specialist scoort 88% (Hoefman, NIVEL). Overigens stonden bankmedewerkers voorlaatste in deze lijst en het vertrouwen in politici bleek het laagst: 29%.

Kwaliteit, een waardevol geheim

Tijdens de voorbereiding op deze rede schoten een aantal andere uitspraken over en binnen ons specialisme door mijn hoofd: “Orthopeden zijn protheseboeren” (een quote van een zorgbestuurder); “Orthopeden haten concurrentie” (een journalist-patiënt in het NRC naar aanleiding van het NOV-advies tegen metaal-op-metaal prothesen); “Die LROI, wat heb je daar aan” (een aantal medisch specialisten: het gaat om de mens, niet om de implantaatuitkomst); “Ik ben geen protocol” (chronische patiënt in reactie op een arts die zich beroept op het volgen van de richtlijn), “Kern van de discussie is dat ik voor de patiënten klaar sta en me niet door een vink-cultuur laat inpakken” (een orthopedisch chirurg).

Die verschillende percepties over kwaliteit en het belang van kwaliteit vind ik interessant. Zijn we te veel in onszelf gekeerd? Wij weten toch, of we denken te weten, dat we het goed doen. Anderen weten dat blijkbaar niet. Is dat dom?

Kwaliteit, een waardevol geheim. “Kern van de discussie is dat ik voor de patiënten klaar sta en me niet door een vink-cultuur laat inpakken.”

De buitenwereld ziet in de media quotes, getallen en feiten: “Bijna tweeduizend onnodige doden in ziekenhuizen”, “Medicatiefouten, ok-verslagen niet gemaakt, ernstige incidenten niet gemeld aan de IGZ, ruzie binnen de staf”, et cetera.

Een bankiersrapport over de zorg in de toekomst meldt:

“Zorgprofessionals moeten uit hun autonomie stappen en de afhankelijkheid van patiënten doorbreken. Het gaat om ontzorgen, vermaatschappelijking van de zorg. Dat kan niet in de spreekkamer; het vergt een ander abstractieniveau van denken. De zorg beweegt omhoog.”

Precies! Nu weet u waar ik het over heb.

Dit zijn de teksten die ‘men’ loslaat op topambtenaren en op politici; mensen die zeer waarschijnlijk een zorgkwaliteit-mening hebben die gebaseerd

is op een eigen referentiekader. Dat kunt u hen niet kwalijk nemen. Nee, maar samen met de Federatie Medisch Specialisten is het wel onze taak om deze gremia ook de echte medische werkelijkheid te laten zien en hen duidelijk te maken hoe we sturen op waardevermeerdering voor de patiënt; hoe we sturen op 'gezondheid' in de breedste zin.

Vrij naar Fred Lee's 'If Disney ran your hospital – How to run your company as a doctor': empathie, passie, met evidence als basis voor de zorg voor uw patiënt, is ook een goede mix voor een financieel gezonde bedrijfsfilosofie. Onze uitkomst van handelen moet dan wel gebaseerd zijn op waardevermeerdering voor onze patiënt, wat zeker niet altijd identiek is aan kostenstijging: ik pleit dus voor value based health care (Michael Porter).

Onze Agenda Zorgevaluatie Orthopedie, de NOV op weg naar value based patiëntenzorg, is een voorbeeld van proactief zijn en van het samen optrekken als NOV-leden, patiënten, huisartsen en verzekeraars. Wij als orthopedisch chirurgen, als artsen, hebben niet alleen Kennis van, maar ook Passie voor ons vak en we streven naar kwaliteit voor onze patiënt. Wij weten wat dat is, kwaliteit, terwijl anderen het denken te weten. Indien wij proactief zijn, ligt hier de kans om niet tegen die andersdenkenden te zijn, maar hen samen met ons te laten optrekken voor onze patiënt. Dit impliceert samen doen, maar het impliceert ook verantwoording nemen en afleggen tegenover collega's en zeker tegenover onze patiënt.

Kwaliteit, een waardevol geheim. "Ik ben geen protocol."

De relatie tussen patiënt en arts wordt steeds geëmancipeerder, ook door de marktwerking die rondom de patiënt plaatsvindt door extrinsieke prikkels: productiegestuurd werken door de DOT-systematiek. Dat is vreemd, want 'productie' is toch echt iets anders dan 'zorg verlenen'. De intrinsieke prikkels, waardevermeerdering voor de patiënt, zouden op de voorgrond moeten staan. Er zijn positieve veranderingen, vanuit misschien onverwachte hoek (ja, ook ik heb een blinde vlek): focusklinieken laten optimalisatie van zorgprocessen zien, onder andere door het meten van patiëntervaringen; ze fungeren als een soort mini-incubator. Dat sturen op waardevermeerdering voor de patiënt, value based health

care, is ook een mogelijke reden om de WHO-definitie van 'gezondheid' te herzien. De WHO-definitie dateert uit 1948. Een nieuw concept, geïntroduceerd door Machteld Huber, luidt: 'Gezondheid als het vermogen van mensen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven.' Dit klinkt esoterisch, maar past wel beter in het beeld van de orthopedisch chirurg als arts met een subspecialisme – een holistische benadering van de patiënt als mens –, dan het beeld van de orthopedisch chirurg als superspecialist – de reductionistische benadering van de mens als één gewricht – met focus op techniek. Die technicus is immers gemakkelijk vervangbaar door een andere 'zorgprofessional', de arts niet.

Kwaliteit, een waardevol geheim. "Orthopeden zijn protheseboeren."

"Orthopeden haten concurrentie." "Die LROI, wat heb je daar aan."

Evalueren wat we doen, om te optimaliseren of zelfs te veranderen wat we doen, is niet alleen een verantwoordelijkheid die wij hebben ten opzichte van onze patiënt, maar ook ten opzichte van de maatschappij. Dat doen we met de LROI, dat een track-and-trace implantaatregister is én het kwaliteitsregister van interventie-uitkomsten. We evalueren ook met metingen zoals PROMs (Patient Reported Outcome Measures). Doordat we de registratie van alle gewrichten combineren binnen één register, kunnen we waar relevant een reductionistische blik hebben op een implantaat, en we kunnen meer holistisch kijken naar de waardeverbetering voor de patiënt. Qua grootte bezetten we wereldwijd inmiddels de derde plaats met ruim 475.000 geregistreerde implantaten. Daarbij heeft iedere vakgroep toegang tot het real-time dashboard als monitoring voor de eigen praktijk. Deze spiegelinformatie, zonder sancties, leidt al tot gedragsverandering: de toepassing van categorie 1A en 1B is in drie jaar gestegen van 84% naar 92%.

Ik haal nog twee citaten aan: "Meten en verbeteren uitkomsten patiënt, laat dat over aan artsen" en "Medische fout criminaliseren schaadt veiligheid" (Medisch Contact, 21 januari 2016). *Blame and shame* werkt niet; we moeten naar een kwaliteitsscyclus die artsen aanspreekt. Naast

patiëntveiligheid gaat het ook om menselijke waardigheid; de orthopedisch chirurg evalueert dus de collega-orthopeed uit een ander ziekenhuis, maar ook binnen zijn eigen ziekenhuis. Fouten maken is menselijk. In de prehistorie was de medicijnman de tolk tussen het metafysische en het aardse, degene die kon beslissen over leven en dood. Tegenwoordig is het arts-zijn soms nog steeds gebaseerd op het individuele heldendom. Maar als dingen goed gaan, is dat niet vanwege één held. En als het fout gaat, is dat niet vanwege één sukkel. In beide situaties betreft het een systeem waarin wij leidend zijn en dat we zo moeten ontwerpen dat wij elkaar aanspreken op zaken die wel en niet goed gaan. Zelfreflectie hoort daarbij, ook voor innovatie. Het Beyond Compliance-initiatief uit Engeland is hierin een voorbeeld: innovatie moet, maar alleen door evaluatie van het implantaat, of, nog beter, door evaluatie van het implantaat-orthopeed construct (training, gebruikersgroep-gesprekken na de eerste OK-procedures...) dan pas ontstaat innovatieve zorg van hoge kwaliteit.

Transparantie gekanteld: Kwaliteit, een waardevol geheim

Mooi, die filosofie van *Transparantie gekanteld: Kwaliteit, een waardevol geheim*. Samen naar value based patiëntenzorg. Maar er bestaat werkloosheid onder jongere collegae, met misbruik door wurgcontracten, haperende solidariteit en blinde vlekken van senioren. "Het is zo leuk, dat opereren" ... De jongeren vinden dat ook. Deze solidariteit is niet alleen van belang voor de cohesie binnen onze vereniging, maar ook voor de perceptie en actie vanuit de buitenwereld.

Er liggen kansen, het is een uitdaging voor de NOV, maar ook voor jullie, VOCA-leden: exploreer mogelijkheden. Ga over gebaande wegen, zoals fellowships en de specialisatie tot orthopedisch chirurg-traumatoloog, maar betreed ook de onontgonnen deelgebieden: waar ligt uw passie, wat maakt u anders dan uw collega, waar liggen kansen. De VOCA kan hierin een proactieve rol spelen, samen met ons.

Dames en heren,

Adaptatie aan veranderende omstandigheden, het beheersen van de veranderkunst, sturen op waardevermeerdering voor een patiënt en sturen op gezondheid (innovatie en preventie) binnen een netwerk (samen met uw patiënt, fysiotherapeut, reumatoloog, revalidatiearts, et cetera) lijkt bepalend te worden binnen de zorg, waarbij de patiënt steeds meer zelfverantwoordelijkheid krijgt en al neemt. Een aantal van u zal denken: “Die holistische kijk is mooi voor de academie” en “Wetenschap is niet aan mij besteed”, echter die wetenschap is het instrument bij uitstek om uw praktijk en uitkomsten van zorg te monitoren en te verbeteren.

Wij kennen onze binnenwereld en we weten wat dat geheim van kwaliteit van onze patiëntenzorg is; voor de buitenwereld blijft het die glazen bol waar zij wel ideeën over hebben. Samen kunnen wij de juiste zaken benoemen, goed sturen en het vertrouwen dat wij het écht weten, bestendigen. Zo komen we tot optimale zorg en waardevermeerdering van die zorg voor onze patiënt.

Is dit nieuw? Neen. Ik refereer aan Voltaire (1694-1778): ‘L’art de médecin est répondre le malade quand le nature cure le maladie.’
Ofwel: ‘Geneeskunst behandelt de zieke en optimaliseert de natuur’; beide zijn complementair.

Transparantie gekanteld: Kwaliteit, een waardevol geheim, dat wij artsen kennen en dat de basis vormt voor het in gemeenschappelijkheid bepalen van waardevermeerdering voor onze patiënt. Ik ben trots orthopedisch chirurg te zijn! Moveo ergo sum.

Het voorzitterschap van onze Wetenschappelijke Vereniging wordt een mooie uitdaging, dank voor uw vertrouwen.

Ik heb gezegd.

NEDERLANDSE
ORTHOPAEDISCHE
VERENIGING | NOV